

Список використаних джерел

1. Совгіра С.В. Екологічний моніторинг лісових екосистем Уманщини / С.В. Совгіра, Г.Є. Гончаренко // Географія та екологія : наука і освіта : матер. II всеукр. наук.-практ. конф., Умань, 17–18 квітня 2008 р. / М-во освіти і науки України, Уман. держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини [та ін.]. – Умань : СПД Сочінський, 2008. – С. 39–42.
2. Тімець О.В. Основи рекреаційної географії : природа, ресурсний потенціал регіонів: посібник / О.В. Тімець, С.В. Совгіра - К. : Наук. світ, 2005. – 253 с.

Світлана Совгіра, Роман Подзерей

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

E-mail: eco-lab-udpu@yandex.ua

МЕТОДИКА ВИЯВЛЕННЯ ПОТЕНЦІЙНИХ ЗАПОВІДНИХ ТЕРИТОРІЙ ТА ОБ'ЄКТІВ

Роботу з виявлення та вивчення потенційних заповідних територій та об'єктів (заказників і пам'яток природи) проводять на місцях екологічні комітети і працівники лісового господарства. Посильну допомогу в її здійсненні можуть надати вчителі екології, біології та хімії, учні шкіл, а також члени шкільних лісництв, блакитних патрулів, клуби зелених тощо.

На початковому етапі за матеріалами районного (міського) екологічного комітету, краєзнавчого музею, в бесідах зі старожилами, за результати спостережень на екскурсіях і в походах по рідному краю потрібно зібрати відомості про типові або рідкісні природні об'єкти, які потребують охорони або отримали статус охоронюваних (табл.).

Способи обстеження природного об'єкта можуть бути різними. Поодинокі природні об'єкти (геологічні оголення, великі валуни, ключі і джерела, окремі дерева, мурашники) характеризуються за допомогою натуральних вимірювань,

описів, замальовок і фотозйомок, які проводяться в місці розташування об'єкта [1; 2].

Табл. Основні ознаки для виділення природних об'єктів під заповідання

Ознаки (критерії) виділення	Орієнтовний перелік природних об'єктів, що підлягають заповіданню	Організаційні форми і типи потенційних заповідних територій
1. Наявність для типових ландшафтів даної місцевості природні комплекси з добре збереженими природними формами рельєфу і типами ґрунтово-рослинного покриву, не порушеного рубками лісу, меліорацією, будівництвом.	1. Корінні високобонітні ялинові і соснові ліси з підзолистими ґрунтами на моренних, озерних або водно-льодовикових рівнинах.	Ландшафтні заказники або пам'ятки природи
	2. Верхові і перехідні сфагнові болота з торф'яними ґрунтами на озерно-льодовикових рівнинах.	Ландшафтні заказники
	3. Озера льодовикового походження, типові для відповідного ландшафту за особливостями режиму і складу вод, які є джерелами чистої питної води.	Гідрологічні заказники або пам'ятки природи
2. Наявність і рідкісних унікальних властивостей, характерних для одного або декількох природних компонентів.	1. Невеликі за площею корінні або похідні високобонітні ялинові, соснові або дрібнолисті ліси з підзолистими ґрунтами, які мають оздоровче значення, з великим мальовничою пейзажною різноманітністю.	Ландшафтні пам'ятки природи
	2. Оголення дочетвертинних порід; червоні пагорби, «звонці», ози, валуни.	Геологічні пам'ятки природи

	3. Дельти великих річок, ділянки долини річок, струмків зі своєрідним морфологічним виглядом, миси по берегах річок.	Ландшафтні або геологічні заказники, пам'ятки природи
	4. Озера і річки карстового походження, періодично зникаючі.	Ландшафтні або геологічні заказники, пам'ятки природи
	5. Джерела мінеральних вод, водоспади, ключі, джерела.	Гідрологічні пам'ятки природи
	6. Ділянки з рідкісними або занесеними до Червоної книги України рослинами	Ботанічні заказники, пам'ятки природи
	7. Лісові масиви з породами, що виростають на межі своїх ареалів	Ботанічні заказники, пам'ятки природи
	8. Ділянки зростання лікарських рослин, чисельність яких зменшується.	Ботанічні заказники, пам'ятки природи
	9. Старовинні сади і парки; окремо розташовані дерева з великою висотою і значним діаметром стовбура	Ботанічні пам'ятки природи
	10. Місця (ареали) з рідкісними або занесеними до Червоної книги України тваринами	Зоологічні заказники
	11. Водойми зі значною концентрацією цінних (лососевих) видів риб, водоплавних птахів, які гніздуються на узбережжях	Зоологічні заказники, пам'ятки природи
	12. Великі мурашники і ділянки лісів з великою їх кількістю.	Зоологічні заказники, пам'ятки природи

3. Велике оздоровче та рекреаційне значення.	1. Ділянки лісів і боліт з високою врожайністю ягід і грибів. 2. Озера і річки – улюблені місця для риболовлі. 3. Найбільш мальовничі, добре дреновані ділянки з лісовою і луговою рослинністю по берегах річок і озер, придатні для відпочинку.	Ландшафтні заказники, пам'ятки природи
--	--	--

Це дасть змогу ефективно проводити заходи щодо охорони та відновлення природних ресурсів, спланувати шляхи їх раціонального використання.

Список використаних джерел

1. Совгіра С.В. Методика дослідження екологічного стану басейнів малих річок: монографія / С.В. Совгіра, Г.Є. Гончаренко, В.Г. Гончаренко, В.С. Берчак. – Умань : ВПЦ «Візаві», 2016. – 288 с.
2. Совгіра С.В. Технології оздоровлення та оптимізації стану ландшафтних комплексів малих річок Центрального Побужжя: монографія / С.В. Совгіра, Г.Є. Гончаренко, В.Г. Гончаренко. – Умань: Видавець «Сочінський М.М.», 2016. – 250 с.

Ірина Заїка, Юрій Мелешко, Наталля Васюра
Черкаська філія державної установи «Інститут охорони ґрунтів України»

Руслана Дідура
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
E-mail: ryslana1234pop@gmail.com

АВТОТРАСА КИЇВ – ОДЕСА ЯК ОБ'ЄКТ ЕКОЛОГО-ГЕОХІМІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

За багато десятиріч науковці активно досліджують навколишнє середовище. Знаходять нові шляхи вирішення глобальних проблем. Однак світ змінюється, з'являється більше невирішених завдань пов'язаних із географічною